

واژه‌نامه‌ی دروان

کوش و فرنگ مردم
روستای دروان

نویسنده: کاروان
الکساندر خانان
علی کاروان

نشر فرهنگ

۱۳۹۹

سرشناسه : خانیان، الهه، ۱۳۶۴
 عنوان و نام پدیدآور : واژه‌نامه‌ی «دروان» : گویش و فرهنگ مردم روستای دروان / نویسندگان الهه خانیان، علی کاردان؛ ویراستار کامیاب نریمانی.
 مشخصات نشر : تهران: انتشارات برسم، ۱۳۹۹.
 مشخصات ظاهری : ۳۷۶ ص
 شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۱۸۱۹-۶
 وضعیت فهرست نویسی : فنی
 عنوان دیگر : گویش و فرهنگ مردم روستای دروان.
 موضوع : دروانی — واژه‌نامه‌ها
 موضوع : Darvani dialect -- Dictionaries
 موضوع : دروانی
 موضوع : Darvani dialect
 موضوع : دروان
 موضوع : Darvan (Iran)
 شناسه افزوده : کاردان، علی، ۱۳۶۴
 شناسه افزوده : نریمانی، کامیاب، ۱۳۴۳ - ویراستار
 رده بندی کنگره : PIR ۳۲۷۳
 رده بندی دیسی : ۴۶۹
 شماره کتابتاری : ۷۳۳۶۹۶۲

کلیه حقوق چاپ محفوظ است

واژه نامه‌ی دروان گویش و فرهنگ مردم روستای دروان

نویسندگان: الهه خانیان، علی کاردان

ویراستار: کامیاب نریمانی

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۱۸۱۹-۶

طراح جلد: رامینا بهزادی

صفحه آرای: هوش پارسی

چاپ: نخست

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

سال نشر: ۱۳۹۹

بها: ۹۵۰۰ تومان

نشر برسم

ISBN: 978-622-96181-9-6

✉ dinazdehnadi@yahoo.com

☎ ۰۹۱۹۳۳۹۰۳۳۴

📠 ۰۹۱۹۳۳۹۰۳۳۴

میدان رسالت، خیابان هنگام، خیابان شهید قزوینی، پلاک ۶۶

تلفن: ۰۹۱۹۳۳۹۰۳۳۴-۷۷۲۰۷۰۹۴

فهرست مطالب

۱۱.....	پیشگفتار.....
۱۳.....	سپاسگزاری.....
۱۵.....	نشانه‌ها، واژگانی.....
۱۶.....	نیایدی به گویش دروایی.....

بخش یک

۲۰.....	شناسنامه‌ی روستای دروان.....
۲۱.....	۱- شهیدان دروان.....
۲۲.....	۲- موقعیت روستا.....
۲۲.....	۳- جمعیت روستا.....
۲۲.....	۴- تحصیلات روستاییان.....
۲۳.....	۵- شغل اهالی.....
۲۳.....	۶- محصولات.....
۲۳.....	۷- پوشش گیاهی.....
۲۳.....	۸- جاذبه‌های گردشگری.....
۲۴.....	۹- نوع سازه‌های روستایی.....
۲۴.....	۱۰- طرح هادی.....
۲۴.....	۱۱- نوع گرمایش و سوخت روستا.....
۲۴.....	۱۲- منابع و معادن.....
۲۴.....	۱۳- مشکلات روستا.....
۲۶.....	فرهنگ مردم روستای دروان.....
۲۷.....	نگرش ویژه نسبت به آب، ماه، درخت، آفتاب و نور.....
۲۸.....	همیاری.....

۲۸	درخواست باران یا آیین قاشق‌زنی
۲۹	شیرواره یا واره کردن
۲۹	آیین عروسی
۳۰	تعزیه‌خوانی
۳۰	ماه‌ها و فصل‌های سال
۳۱	خوراک
۳۳	پوشاک
۳۴	بازار
۳۶	سبزه‌بینی
۳۷	چهارشنبه‌سوری و عید نوروز

بخش دو

۴۱	معنی واژه‌ی «دروان»
۴۵	گویش دروانی
۵۵	دستور زبان
۵۵	چند فعل در یک نگاه
۵۷	صرف فعل‌های «گفتن»، «نهادن» و «کداندن» در زمان‌های گوناگون
۶۶	صرف فعل‌های اسنادی
۶۶	ضمیرها
۶۸	بررسی ساختار واژه
۷۱	جایگزینی، جابه‌جایی و حذف برخی از حروف

بخش سه

۷۳	هم‌سنجی چند واژه از روستای دروان با دو روستای همسایه
۸۳	برخی از واژه‌های هم‌ریشه‌ی دروانی و انگلیسی

بخش چهار

۹۷	واژه‌ها
۲۷۸	نام محله‌ها و باغ‌های دروان
۲۷۸	ورودی روستا

۲۷۸	بخش‌های گوناگون محله‌ی جنوبی.....
۲۷۸	بخش‌های گوناگون محله‌ی شمالی.....
۲۷۸	سومین محله (میان دو دره‌ی زردی‌بند و غلام‌لی‌ای دره به نام مانتول).....
۲۷۹	نام باغ‌ها.....
۲۷۹	نام بخش‌های گوناگون کوهستان دروان.....
۲۸۱	نام زنان.....
۲۸۱	نام مردان.....

چند تیره به زبان بومی کرج

۲۸۵	ش. سازی.....
۲۸۷	خوا. ن. ا.....
۲۸۹	پند پیر ترناکی.....
۲۹۳	باغ گت‌آقا.....
۲۹۷	ننه‌جان.....

بخش پنج

۳۰۵	کنایه.....
۳۳۱	مثل.....
۳۵۴	چیستان.....
۳۵۵	باورها و پندارهای مردمی.....
۳۵۷	چشم‌زخم.....
۳۵۸	جن و آل.....
۳۵۸	نبایدها.....
۳۶۰	رسیدن مهمان.....
۳۶۰	روزهای هفته.....
۳۶۱	پیش‌آمدهای بد.....
۳۶۱	راهکار و درمان.....

۳۶۵	منابع و مآخذ.....
۳۶۷	نگاره‌های برگزیده از روستای دروان.....

پیشگفتار

در این کتاب کوشش بر این است که با نگارش واژه، مَثَل و باورهای مردم روستای دُرّوان واقع در شمال شهر کرج، گامی کوچک در راستای پاس‌داری از زبان و فرهنگ مردم این دیار برداریم. امری که ناگزیر به کارگیری امکانات شهری و زبان رسمی هستیم. این امر، موجب نادیده‌انگاری رانندگی زبان فرهنگ و گویش‌های ایرانی گردیده‌است. این درحالی است که زبان رسمی از دل زبان و ادب توده برآمده و برای پرمایگی آن نیاز به روی‌آوری و پرداختن به زبان‌ها و گویش‌های بومی است.

واژه‌نامه‌های گویشی و فرهنگ‌های روستایی، می‌تواند ما را در کنار شناخت فرهنگ بومی و ملی، به خودشناسی برساند و به یاری آن می‌توان در جامعه، ارزشمند نمایان‌گشت. افزون بر آن، توجه به زبان و بررسی گویش‌های گوناگون ایران، ما را در واژه‌سازی و استفاده‌ی کمتر از واژگان رایج در کشورهای دیگر یاری می‌گرداند. گردآوری این واژه‌ها، برای پژوهش‌های زبان‌شناسی و گویش‌شناسی نیز ارزش دارد.

پیرامون صد سال پیش، پژوهشگران و گردشگران غیرایرانی، نوشته‌ها و سفرنامه‌های خود به بررسی ادبیات عامه‌ی ایران و داستان‌ها و ترانه‌های محلی پرداختند. از پیشگامان ایرانی که در نوشته‌های خود به زبان و اصطلاحات عامیانه پرداختند و به گسترش آن کمک کردند، محمدبن حسین آقاجمال‌خوانساری (کتاب عقایدالنسا یا کلثوم ننه)، علی‌اکبر دهخدا (امثال و حکم و مقالات چرند و پرند)، محمدعلی جمال‌زاده (فرهنگ لغات عامیانه)، صادق هدایت (فرهنگ عامیانه مردم ایران: نیرنگستان، اوسانه، ترانه‌ها و ...)، حسین کوهی‌کرمائی (ترانه‌های محلی ایران)، علی بلوکباشی (فرهنگ عامه، بازی‌های کهن در ایران)، احمد شاملو (فرهنگ کوچه)، جلال آل‌احمد (تات‌نشین‌های بلوک زهرا)، غلامحسین ساعدی و محمود دولت‌آبادی است.

از ادامه‌دهندگان این راه، ابوالقاسم انجوی شیرازی (طرز نوشتن فرهنگ عامیانه)، صادق همایونی (ترانه‌های محلی ایران)، سید احمد وکیلان (مثل‌ها و افسانه‌های ایرانی)، محمدجعفر محبوب (ادبیات عامیانه‌ی ایران) و نویسندگان دیگری است که در سرتاسر ایران به نگارش گویش و گفتارهای نانوشته دست می‌زنند.

در این کتاب، روستای دروان در پنج بخش مورد بررسی قرار گرفته‌است:

بخش یک، به شناسایی روستا و بررسی جایگاه جغرافیایی و فرهنگی آن اختصاص دارد. در بخش دو، معنی واژه‌ی «دروان»، گویش مردم روستا و دستور زبان بیان گردیده‌است. بخش سه، در زیربخش یکم، واژه‌هایی از روستای دروان با دو روستای همسایه؛ نوجان و آتشگاه مجیدیه شده و در زیر بخش دوم، به برخی از واژه‌های دروانی و انگلیسی هم‌ریشه اشاره شده‌است. بخش چهار، به واژه‌نامه و چند سروده به زبان بومی کرج و بخش پنج، به بازگویی کنا، مثل باورهای مردمی ویژه شده‌است.

گویش مردم روستای دروان با دو روستای همسایه؛ نوجان و آتشگاه همانندی‌های بسیاری دارد. به برخی از واژه‌های ناهمانند و معادل نوجانی و آتشگاهی آن در بخش واژه‌نامه اشاره شده‌است.

داده‌های این کتاب به شیرازی بیدانی، گفت‌وگو با مردم روستا و پژوهش‌های کتابخانه‌ای گردآوری شده‌است.

امید است که با خوانش یا نگارش کتاب‌هایی در زمینه‌ی زبان و فرهنگ روستاییان، به پاس‌داری از فرهنگ بومی و ملی ایران همت‌گذاشتیم. جنبه‌های مثبت آن را بی‌رورنیم. از همه‌ی گرامیان و آشنایان به این گویش درخواست می‌رود که ما را با پیشنهادهای ارزنده، در بهتر شدن این کتاب در چاپ بعدی یاری فرمایند.